

„Tradíció, tudomány, minőség”

Tanulmánykötet

2021

*„Tradíció, tudomány, minőség”
30 éves a Vám- és Pénzügyőri Tanszék*

Tanulmánykötet

Kézirat lezárva: 2021. december 31.

Kiadja:
a Magyar Rendészettudományi Társaság
Vám- és Pénzügyőri Tagozata

Szerkesztette:
Czene-Polgár Viktória
Csaba Zágon
Szabó Andrea
Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes

Felelős kiadó:
Szabó Andrea

ISBN: 978-615-81879-6-1

DOI: 10.37372/mrttvpt.2021.2

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalomjegyzék

Szerzők	6
Lektorok	10
Lectori salutem!	12
30 év, 30 vélemény	14
Tanszéktörténet	46
Szabó Andrea – Magasvári Adrienn: Hirtelen 30 – A szervezeti és a képzési rendszerben 30 év alatt bekövetkezett változások hatása a pénzügyőr tisztekkel szemben támasztott követelményekre	48
HR, szervezetfejlesztés, jogalkalmazás	60
Christián László – Erdős Ákos – Magasvári Adrienn: Képzési innováció a magyar rendészeti felsőoktatásban.....	62
Hajdu Ruben József: A meztelen igazság a pénzügyőrökről.....	78
Suba László: Úton a közérthetőség felé.....	92
Szilvássy György Péter: Gondolatok a Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának jogállásáról szóló új törvény és az alapjogi korlátozások kapcsolatáról.....	105
Voitseshchuk, Andrii: Establishment of New Customs in Ukraine: Latest aspects of personnel management based on a competency-based approach...117	
Vámtechnológia, kockázatkezelés, IPR	127
Csaba Zágon – Gecsei Márton: Kockázatelemzés a gyakorlatban: cigaretta a repülőtéren.....	129
Galella, Patricio: The Approved Exporter Authorization in the EU	143
Jurušs, Māris – Miloseviča, Kristīne – Šmite-Roķe, Baiba: Transaction market value range based on arm's length principle for customs and tax purposes	153
Német Martin – Szendi Antal: A szellemi tulajdonjogok védelme a vámigazgatási eljárásban.....	165
Van Dooren, Eric: The order to pay the counter value of disappeared goods in Belgium.....	179
Adóztatás, gazdaság, új technológiák	190
Halasi Nóra: A hagyományos és tájjellegű élelmiszerek gazdasági jelentősége az észak-alföldi régióban	192

Halász Zsolt: Variációk egy témára: kísérletek a virtuális eszközök szabályozására	206
Kovács László: Széttöredezett e-közbeszerzési környezet Németországban..	218
Nagy Zoltán András: Mesterséges intelligencia lehetőségei az adó- és vámügyi eljárásokban	226
Pajor Andrea: Az adózás/adóztatás igazságossága – Az arányos és méltányos közteherviselés	234
Potoczki Zoltán: Az adófelfüggesztési eljárás jellegzetességei	246
Szlifka Gábor: Vagyonosodási vizsgálat: kísértő múlt és ígéretes jövő	256
Történeti szemelvények.....	270
Czene-Polgár Viktória: Vámmentes csomagok Nyugatról – Az Ibusz Külföldi Kereskedelmi Akciója	272
Deák József: Határőrök, vámosok, állambiztonsági és belügyi szervek munkatársainak helytállása 80 évvel ezelőtt, a Szovjetuniót ért váratlan támadás első hónapjaiban.....	286
Kovács István: Németországban tevékenykedő arab nyelvű klánok és a „maffia” fogalmi összefüggései	294
Lippai Zsolt – Simonics Adrián: Magánbiztonság és futballhuliganizmus	306
Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes: Brüsszeli Nómenklatúra – az egységes nemzetközi vámtarifa létrehozása	320

Szerzők

- Christián László, Dr., PhD., habilitált egyetemi docens, rektorhelyettes, rendőr dandártábornok, Nemzeti Közszerológálati Egyetem, christian.laszlo@uni-nke.hu
- Czene-Polgar Viktória, Dr., PhD., tanársegéd, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Vám- és Pénzügyőri Tanszék, czene-polgar.viktoria@uni-nke.hu
- Csaba Zágón, Dr., PhD., adjunktus, pénzügyőr alezredes, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Vám- és Pénzügyőri Tanszék, csaba.zagon@uni-nke.hu
- Deák József, Dr. PhD, adjunktus, rendőr alezredes, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Rendészetelméleti és -történeti Tanszék, deak.jozsef@uni-nke.hu
- Erdős Ákos, tanársegéd, pénzügyőr őrnagy, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Vám- és Pénzügyőri Tanszék, erdos.akos@uni-nke.hu
- Galella, Patricio, PhD., international trade consultant, AGOSTO & ANGUREN IT (GUIEX), and an Associate Professor at the Faculty of Law of the University of Barcelona, galella@guiex.net
- Gecsei Márton, határszerológálati vámreferens, pénzügyőr hadnagy, Nemzeti Adó- és Vámhivatal Repülőtéri Igazgatóság, gecsei.marton@nav.gov.hu
- Hajdu Ruben József, vámigazgatási referens, pénzügyőr főhadnagy, Nemzeti Adó- és Vámhivatal Pest Megyei Adó- és Vámigazgatósága, hajdu.ruben@gmail.com
- Halasi Nóra, kockázatkezelési referens, Nemzeti Adó- és Vámhivatal Hajdú-Bihar Megyei Adó- és Vámigazgatósága, Kockázatkezelési Osztály, halasi.nora@nav.gov.hu
- Halász Zsolt, Dr., PhD, tanszékvezető egyetemi docens, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog és Államtudományi Kar, Pénzügyi Jogi Tanszék, halasz.zsolt@jak.ppke.hu
- Jurušs, Māris, PhD., Associate Professor, Customs and Tax Department, Riga Technical University, Maris.Juruss@rtu.lv

- Kovács István, Dr., PhD., tanársegéd,
rendőr őrnagy,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Rendészeti Vezetéstudományi Tanszék,
kovacs.istvan@uni-nke.hu
- Kovács László MA hallgató,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar,
laci.kovacs1993@gmail.com
- Lippai Zsolt, mesteroktató,
rendőr alezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék,
doktori hallgató, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola,
lippai.zsolt@uni-nke.hu
- Magasvári Adrienn, tanársegéd,
pénzügyőr alezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
magasvari.adrienn@uni-nke.hu
- Miloseviča, Kristīne, Senior Tax Advisor,
KPMG Latvia.
- Nagy Zoltán András, Dr., PhD., egyetemi docens,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Gazdaságvédelmi-, Kiberbűnözés Elleni Tanszék.
nagy.zoltan.andras@uni-nke.hu
- Német Martin, pénzügyőr hadnagy, vámigazgatási referens,
NAV Dél-budapesti Adó- és Vámigazgatóság,
nemeth.martin@nav.gov.hu
- Pajor Andrea, dr., mesteroktató,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
pajor.andrea@uni-nke.hu
- Potoczki Zoltán dr., mesteroktató,
pénzügyőr alezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
potoczki.zoltan@uni-nke.hu
- Simonics Adrián, hallgató,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
biztonsági szervező mesterképzési szak,
simonicsadrian88@gmail.com
- Šmite-Rože, Baiba, Deputy Director,
Tax Board at State Revenue Service of the Republic of Latvia,
and Doctoral Student, Riga Technical University,
baiba.smite-roke@vid.gov.lv
- Suba László, dr., tanársegéd,
pénzügyőr alezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
suba.laszlo@nav.gov.hu

- ▶ Szabó Andrea, Dr., PhD., tanszékvezető egyetemi docens,
 pénzügyőr ezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
szabo.andrea@uni-nke.hu
- ▶ Szendi Antal, dr., mesteroktató,
 pénzügyőr ezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
szendi.antal@uni-nke.hu
- ▶ Szilvásy György Péter, dr., tanársegéd,
 rendőr őrnagy,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Igazgatásrendészeti és Nemzetközi Rendészeti Tanszék,
szizyp@gmail.com
- ▶ Szlifka Gábor, Dr., PhD, ellenőrzési igazgatóhelyettes,
 Nemzeti Adó- és Vámhivatal Pest Megyei Adó- és Vámigazgatósága,
szlifka.gabor@nav.gov.hu
- ▶ Van Dooren, Eric, Associate professor,
 Customs Law, University of Antwerp. Belgian,
 Supreme Court judge,
eric.vandooren@uantwerpen.be
- ▶ Voitseshchuk, Andrii, Director,
 Department of Customs Payments,
 The State Customs Service of Ukraine,
vad_71@ukr.net
- ▶ Zsámbokiné dr. Ficskovszky Ágnes, mesteroktató,
 pénzügyőr alezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
zsambokine.ficskovszky.agnes@uni-nke.hu

Lippai Zsolt* – Simonics Adrián*: Magánbiztonság és futballhuliganizmus

Absztrakt

Magyarország sporttörvényének preambuluma szerint „*a sport a közös rész, amely erősíti a közösség tagjainak egymáshoz tartozását, miként az egyén testi és lelki egészségét*”. (2004. évi I. törvény) Ugyanakkor a törvény preambuluma olvasva – gyakorló biztonsági szakemberként – rögtön az egymáshoz tartozás élményének egyik lehetséges árnyoldala, a sportrendezvények rendjét oly sokszor megzavaró sporthuliganizmus kérdésköre ötlött eszünkbe. Egy olyan problémakör, amely egyaránt foglalkoztatja a tudományos világot, illetőleg a magán és közbiztonsági szektor, abban közvetlenül is érintett jelentős létszámú szereplőit.

Tanulmányunkban egy merőben új és rendkívül izgalmas szemüvegen, egy jelenleg a magánbiztonsági szektorban tevékenykedő, egykori rendőr és futballhuligan vezetővel készített interjú alapján keresztül, valamint hazai és külföldi példák bemutatásával, a futballhuliganizmus elméleti és gyakorlati szemléletű elemzésével vizsgáljuk annak hátterét és vonunk le következtetéseket.

Kulcsszavak: *magánbiztonság, rendezvénybiztosítás, futballhuliganizmus, ustawka, rendőr, vezérszurkoló*

English title: Private security and football hooliganism

Abstract

According to the preamble of Hungary's sports law, “*sport is part of the common good, which strengthens the sense of belonging of the community members, as well as the physical and mental health of the individual*”. However, reading the preamble of the law - as a practising security professional - we immediately thought of a possible downside to the experience of togetherness, the issue of sports hooliganism that disrupts the order of sporting events so often. It's a problem that concerns both the academic world and many private and public security operators involved in it directly.

This study examines its background and conducts a theoretical and practical analysis of football hooliganism through a new and exciting lens, an interview with a former police officer and football hooligan cheerleader currently working in the private security sector, and by presenting examples from both home and abroad.

Keywords: *private security, event insurance, football hooliganism, ustawka, policeman, cheerleader*

Bevezetés

Magyarország sporttörvénye szerint „*a sport a közös rész, amely erősíti a közösség tagjainak egymáshoz tartozását, miként az egyén testi és lelki egészségét*”. Ugyanakkor a törvény preambuluma olvasva – gyakorló biztonsági szakemberként – rögtön az egymáshoz tartozás élményének egyik lehetséges

* Lippai Zsolt, rendőr alezredes, mesteroktató, Nemzeti Közszerződési Egyetem, Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék; doktori hallgató, Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola, <https://orcid.org/0000-0003-4211-2249>, E-mail: lippai.zsolt@uni-nke.hu

* Simonics Adrián, Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar biztonsági szervező mesterképzési szak hallgató. simonicsadrian88@gmail.com

árnyoldala, a sportrendezvények rendjét oly sokszor megzavaró sporthuliganizmus kérdésköre ötlött eszünkbe. Egy olyan problémakör, amely egyaránt foglalkoztatja a tudományos világot, illetőleg a magán és közbiztonsági szektor, abban közvetlenül is érintett jelentős létszámú szereplőjét.

Tanulmányunkban egy merőben új és rendkívül izgalmas szemüvegen, egy jelenleg a magánbiztonsági szektorban tevékenykedő, egykori rendőr és futballhuligán vezérszurkolóval készített interjújn keresztül, valamint hazai és külföldi példák bemutatásával, a futballhuliganizmus elméleti és gyakorlati szemléletű elemzésével vizsgáljuk annak hátterét és vonunk le következtetéseket.

Egy kis történelem

A Rendészettudományi Szaklexikon megfogalmazásában a sporthuliganizmus a sporteseményekhez kapcsolódó – a nézőtéren, illetve a nézőtéren kívül megjelenő – agresszív megnyilvánulások összessége, melyek során sok esetben a normálistól eltérő futballszeretet jelenik meg és erőteljes törekvés az ellenfél szurkolóinak devalválására, illetve a kívülállók személyi és dologi sérelmére. A látszólag normálistól eltérő futballszeretet deviáns, klánszerű, egymással „leszámoló” csoportokat tömörít, például drukkolóbandák közti, rejtett helyszínű „háborúkkal” (ustawka, amellyel a későbbiekben részletesen is foglalkozunk). Hátterében deviáns normarendszer, néha politikai polarizáltság áll. A futballhuliganizmus deviáns csoportokat tömörít, amelyek meghatározott keretek között és szabályok szerint működnek. (Dialóg Campus, 2019) Roversi (1990) olasz szociológus szerint a futballhuliganizmus egy olyan erőszakos viselkedés, amely elkövetésében elsősorban a mérkőzést megtekintő személyek érintettek. Ezek a cselekmények a vandál és agresszív viselkedések összességéből adódnak és inkább a fiatalabb korosztályra jellemzőek, valamint ezzel a jelenséggel találkozhatunk a sportlétesítményeken belül, illetve azokon kívül is. A fogalom azonban kiegészítésre szorul ugyanis a futballhuliganizmus nem csak a nézők közötti erőszakos cselekményekre korlátozódik, hanem ide tartozik a rendőrökkel, játékosokkal, játékvezetőkkel szembeni agresszió, illetve a tiltott pirotechnikai eszközök használata és a rongálás is. (Kiss, 2016)

Különösnek tűnhet, de a futballban megjelenő agresszivitás hagyománya a régmúltra – egyesek szerint akár a 12. századig – vezethető vissza, amikor angol települések 11-11 fős csapatai vérre menő és sok esetben csonttörésekkel vagy akár halállal is végződő „népi futballban” csatáztak, versengtek egymással. (Medieval Folk Football, n.d.) Az erőszaktól túlfűtött – legális turista látványosságként aposztrofált – futballrituálék pedig a mai napig jelen van például Németországban (Knappen) és Firenzében (Calcio Storico Fiorentino) is. (Nagy, 2006: 118)

A ma ismert futballhuliganizmus az 1960-as évek Angliájában alakult ki a futballmérkőzések televíziós közvetítéseinek kezdetekor, ami az angol munkásosztályban rendkívüli ellenszenvet váltott ki, úgy érezvén, hogy elvették tőlük a futballt és szerették volna azt visszakövetelni. Olaszországban, Belgiumban, Hollandiában és Németországban pedig az 1970-es évektől beszélhetünk a futballhuliganizmus megjelenéséről. Érdekességként jegyezzük meg, hogy az egyes nemzetek szokásai közötti eltérések azok futballhuligánjait illetően is megfigyelhetők, ugyanis míg az angol huligánok sok alkoholt fogyasztanak és verekedésekben is részt vesznek, addig az olaszok nem fogyasztanak alkoholt, viszont verekednek. A dán és skót ultrák pedig sok alkoholt isznak, de nem jellemző, hogy verekednének, hiszen elítélik az agressziót. (Nagy, 2006: 118-120)

A futballhuliganizmus okozta tragédiák³¹⁰ megakadályozása nemzetközi összefogást sürgetett, melynek fordulópontja az 1989. április 15-én megrendezett Liverpool-Nottingham Forrest tragédiába torkollt mérkőzése volt. (Kóváry, 2019) A 98 emberéletet követelő esemény hatására készült Taylor jelentés (The Tailor Report, n.d.) összesen 76 különböző ajánlást fogalmazott meg a stadionok biztonságosabbá tételéről, biztonságtechnikai és egyéb szervezési szempontokról, melyek a futballhuliganizmusból adódó rendbontások megelőzését, kezelését célozták. Lord Taylor jelentése alapján kilenc jogszabály megalkotására került sor. (Freyer, 2004: 65)

A Taylor-jelentést korábban nyolc olyan jelentés előzte meg, amelyek szintén sportrendezvényeken történt katasztrófákat követően születtek. Ezek közül kiemelendő a Wheatley Report, amelyet követően megalkották a Green Guide első kiadását 1973-ban, amelyet követően az angol parlament 1975-ben elfogadta a sportlétesítmények biztonságáról szóló törvényt. Minden olyan kérdés, amelyet érintett, és amelyre megoldási javaslatokat tett, korábban is részletes vizsgálat tárgya volt az elmúlt hatvan év vizsgálatai során. Külön foglalkozott az elkülönítéssel, ami az ellenérdekű szurkolótáborok elválasztását jelenti. Arra jutott, hogy a tömeg viselkedését teljes biztonságot nyújtó módszerrel nem lehet kezelni. Elmozdult a rendészeti kérdés helyett az ún. komplex megközelítés irányába, felismerve azt, hogy a szurkolókat kizárólag büntetőjogi intézkedésekkel nem célszerű és nem is lehet megfékezni. (Tóth N.Á., 2019: 28)

Hazánkban a 20. század elején kezdett igazán népszerűvé válni a futball, amikor jelentősen megnövekedett a mérkőzések látogatottsága, ami az esetleges jogsértő cselekmények bekövetkezési valószínűségét is jelentősen megnövelte. A rendőrség már a kezdetektől próbálta kiszűrni azokat a személyeket, akik stadionjainkban, erőszakos formában, tettelegességgel fejezték ki véleményüket a játékosokról, játékvezetőkről vagy a csapatukat agresszív játékra buzdították. Amikor pedig a futballpályán szabadultak el az indulatok, az általában a mérkőzés végét is jelentette, félve attól, hogy az erőszak a lelátóra is áttevődhet. (Szegedi, 2010) A mérkőzések kapcsán megnyilvánuló erőszak³¹¹ hatására 1921-ben született meg a 84.447/1921. B. M számú „*A football-mérkőzéseken tapasztalt durva játékmód megszüntetése érdekében*” körrendelet, amely kötelezte a futballklubokat, hogy játékosállományuk olyan emberekből álljon, akik nem produkálnak agresszív viselkedést a pályán. A játékvezetőknek pedig kötelező lett kiállítani az agresszívan játszó játékosokat és a kirendelt rendőrtisztviselő utasításait is végrehajtani. (Szegedi, 2010) Azonban a honi futballhuliganizmus tényleges megjelenéséről az 1990. március 10-én megrendezett Váci Izzó-FTC mérkőzést követő rendbontástól (K@rcsi, 2009) beszélhetünk, melynek hatására a rendőrség és a Magyar Labdarúgó Szövetség együttműködést kezdeményezett a futballhuliganizmus partnerként való megfékezése érdekében. (Strauss, 2003: 61-62)

Nézőtől a futballhuligánig

A napjainkban is jelenlévő futballhuliganizmus kapcsán – a Futballhuliganizmus Elleni Szakértői Bizottság 4/28-1/2003 számú jelentésében (2003) foglaltakat elfogadva –, a rendezvény során

³¹⁰ 1902: Glasgow (25 halott, 517 sérült), 1946: Bolton (33 halott, 400 sérült), 1957: Torino (120 sérült), 1959: Nápoly (65 sérült), 1960: Kirikhala (10 halott, 102 sérült), 1961: Santiago de Chile (5 halott, 300 sérült), 1964: Lima (350 halott, 500 sérült), 1964: Isztambul (84 sérült), 1966: Kairó (300 sérült), 1967: Kayseri (27 halott, 600 sérült), 1968: Buenos Aires (80 halott, 150 sérült), 1969: Bukavu (27 halott, 52 sérült), 1971: Glasgow (66 halott, 108 sérült), 1974: Kairó (48 halott, több száz sérült), 1977: Hamburg (1 halott, 25 sérült), 1977: Hamburg (70 sérült), 1981: Pireusz (21 halott, 54 sérült), 1982: Calí (24 halott, 50 sérült), 1982: Algír (8 halott, 600 sérült), 1982: Moszkva (72 halott, 150 sérült), 1985: Bradford (57 halott, 211 sérült), 1985: Brüsszel (39 halott, 600 sérült), 1988: Bradford (90 halott), 2001: Accra (127 halott, több száz sérült), 2012: Port Szaíd (74 halott, több mint ezer sérült).

³¹¹ 1921-ben egy MTK-Kispest futballmérkőzésen a bírót az utolsó percben tizenegyest ítélt a hazai csapatnak, amivel egyenlíteni tudtak. A nézők megvadulva törtek be a pályára, és kegyetlenül megverték a bírót.

tanúsított magatartási formák alapján az alábbi szurkolói, nézői típusokat különböztethetjük meg. A sportrendezvényen résztvevők tipizálása, a várható résztvevői kör, a létszám és a lehetséges elkövetői magatartások becslése pedig nagymértékű segítséget nyújthat a rendezvény rendjének fenntartásához szükséges biztonsági intézkedések előkészítése, meghozatala érdekében.

A néző olyan személy, aki inkább otthon, a televízió keresztül tekinti meg a futballmérkőzéseket. A futball látványa, szépsége az elsődleges a számára, ezért nem minden esetben szurkol egy adott csapatnak, amennyiben pedig elkötelezett egy futballcsapat iránt, akkor is megnéz más mérkőzéseket. Ez a szurkolói típus nagyon csekély valószínűséggel fog bármiféle futballhuliganizmushoz köthető rendbontásban részt venni.

A szurkoló is hasonló tulajdonsággal is rendelkezik, mint a néző, ugyanis nagyon kevés az esélye annak, hogy bármilyen rendezvarás részese legyen. Viszont fontos megemlíteni, hogy ennél a csoportnál már erősebb a klubszimpatia és nagyobb szerepet kap a csapata iránt táplált hűség, mint maga a mérkőzés esztétikája, látványa. Nem csak televízió keresztül figyeli a számára kedves csapatot, hanem néha ellátogat a hazai mérkőzésekre is, idegenben való játék esetén viszont csak ritkán meglátogatható.

A rajongó rajongása és klubszimpatiaja az élete nagy részében megjelenik, és fontos szerepet kap. Az általa támogatott csapat mérkőzésein nagy rendszerességgel jelen van és mindenféle, a csapatához kötődő ereklyét, emléktárgyat gyűjt. A rajongó belekeveredhet néha jogellenes cselekményekbe, rendbontásokba, de nem saját maga akaratából.

Az ultra, alapvetően nem túl agresszív és nem generál verekedéseket, rendbontásokat, viszont nem jellemző, hogy kimaradna ezekből a helyzetekből. Kedvenc csapata iránt elkötelezett, az élete fontos részét képezi. Ő a látványfelelős, mert minden látványelemet, drapériát ő tervez meg és készít el. Rengeteg pénzt és időt szakít erre a tevékenységre, de ezt nem bánja. A kedvenc csapata minden mérkőzésén ott van.

A huligán, hasonlóan az ultrához, a csapata minden mérkőzésén jelen van, viszont ő nem a látványelemekre fókuszál, hanem a futballpályán és az azon kívül eső harcra. Nem idegen neki a rendbontások és a verekedések generálása az ellenfél szurkolóival szemben, számára nem csak a lelátó lehet alkalmas neki ilyenféle cselekmények lefolytatására, hanem utcák, terek is.

A csőcselék, a bűnöző első ránézésre hasonló lehet a huligánokhoz, viszont nagy a különbség köztük. Ez a csoport kimondottan a balhé miatt látogat el a mérkőzésekre, nem is érdekli őt a futballcsapat, az idegenbeli mérkőzésekre pedig általában el se megy. Rendbontási szokásai sem hasonlítanak teljesen a huligánokéhoz, ugyanis a csőcselékek csoportja gyakran aljas módozatokat választ az ellenfél szurkolóinak legyőzésére. Nem áll távol tőle a szűrő- és vágóeszközök használata, míg az erkölcs és a „betyárbeccsület” viszont annál inkább igen.

A manipulátort nem érdekli sem a mérkőzés, sem a csapat. Egyetlen célja, hogy valamilyen – általában szélsőséges – politikai ideológiát népszerűsítsen, hirdessen, esetlegesen ilyen szemléletmódú közösségbe invitáljon tagokat. Általában művelt emberekről van szó, amikor manipulátorokról beszélünk.

A futballhuligán általában alacsony társadalmi osztályhoz tartozik és/vagy nagyon fiatal, ezért kialakul benne egyfajta kisebbségi érzés, ami lelki sérülést, súlyosabb esetben pedig személyiségzavart is okozhat (ezt az érzést próbálja sajátos módszerekkel kompenzálni). Hétköznapi életében nem igazán van hatalma, így valahogyan ki szeretné élni az ebből eredő hatalomvágyat, ami gyakran az ellenfél szurkolóival szembeni agresszióban mutatkozik meg. Mindennapi létezését nem járja át a változatosság az izgalom, ezért a rendbontás és a lelátói hangulat alkalmas arra, hogy élményeket szerezzen. Élete többi részén általában nem tudja levezetni a feszültséget, így a futballmérkőzéseken produkált agressziójával teszi meg azt. Munkahelyén általában alacsony presztízsű munkát lát el, ahol irányítják őt. A lelátón viszont azt

csinál, amit akar, ráadásul ezt az időtöltést kényszerek nélkül, saját akaratából választotta, ezért ott szabadnak érzi magát. A futballhuligán nagyon összetett személyiség. Olyan jellegű ember, akit az érzelmei vezetnek, amelynek következtében sokszor figyelmen kívül hagy tényszerű dolgokat és kételyeket. Ebből állapítható meg az, hogy elkerüli a bizonytalanságot, ami a rá jellemző önbizalomhiányból ered. Az önbizalomhiány pedig visszavezethető a már említett alacsony társadalmi osztályhoz való tartozáshoz. (Szabó J., 2003: 360-379.)

Sajátos világnézet jellemző rá, aminek központi eleme az, hogy majdnem mindennel és mindenkiel szembenállást tanúsít. Értékrendje is eltér az átlagostól, hiszen legfontosabb számára az erő és a hírnév. Nem számítanak a hétköznapi gondok akkor, ha győzedelmeskedik egy vereségben vagy hangosabban szurkolt az ellenfélnél. Viszont ez az értékrend csak az ő társadalmi körein belül érvényes. Szenvedélyéből és érzelmi alapú világnézetéből adódóan sokszor fel sem merül benne az a tény, hogy az általa képviselt eszme társadalmilag szinte haszontalan. Elmondható az is, hogy jelentősebb számára a cselekvéseinek a minősége, mint a fontossága. Azt figyelmen kívül hagyja, hogy mi az eredménye, haszna annak, amit csinál, viszont, ha azt az adott dolgot hatékonyan, jól csinálja, akkor arra büszke szokott lenni. Érdekes az a tény, hogy a futballhuligán a saját maga érdemének is betudja azt, hogy nyert a számára kedves csapat. Viszont, ha elvesztették a mérkőzést, akkor az miatt mást okol. (Uo.)

További motivációs faktorként említhető meg a hatásvadász média tevékenysége, amikor számos különböző felületen jelenítik meg a futballhuligán cselekedeteit, így nem csak a saját szubkultúrájában, de a társadalom egyéb színterein hírnevet szerezhet, ami sikerélményként fogalmazódik meg benne. (Uo.)

A fentiek alapján egyértelműen megállapítható, hogy a futballklubok köré rendeződött egyének, csoportok, rendkívül összetett és sajátosan strukturált, a rájuk jellemző egyedi szabályrendszer alapján alkotnak sok esetben igen jelentős létszámú tömeget, amelyek működésének ismerete elengedhetetlenül fontos a rendezvény biztosításában résztvevő szakemberek számára. A tömeg és az egyén tömegben tanúsított magatartásának elemzése azonban jelentősen túlmutat jelenlegi tanulmányunk terjedelmén, így a teljesség igénye nélkül jegyezzük meg hogy a csoportosulásban lévő embernek egyfajta biztonságot és plusz erőt ad a többiek jelenléte, közös gondolkozása, ezért ott hajlamosabb engedni az alapvető ösztöneinek. A tömegben az egyén gyakran előrébb helyezi tömeg javait a sajátjainál, továbbá a tagok úgy érezhetik, hogy eltűnnek a közösségi kontroll alól, ennek okán kevésbé látszódnak. (Le Bon, 1913: 17-30)

Az Ustawka Magyarországon

Ahogy már említettük, az 1990-es évektől beszélhetünk a hazai futballhuliganizmus jelenleg is ismert megjelenéséről, amikor a huligánok szinte valamennyi sportesemény alkalmával verekedtek, törtek, zúztak az utcákon az aluljárókban és a stadionokban. Nem igazán voltak lebeszélte verekedések, spontán történt meg szinte valamennyi eset. Nem voltak szabályok sem, tehát szabadon használtak italosüvegeket, különböző ütőerő növelésére alkalmas eszközöket, illetve kést is. A futballhuligánok ezt nevezik „*old school*” huliganizmusnak, ami egyre inkább háttérbe szorult a szigorodó büntetések, a fejlettebb rendvédelem, valamint a korszerűbb stadionbiztonság okán. Napjainkban inkább az ustawka vagy ahogyan itthon sokan hívják az „*erdőzés*” jött divatba. Ezek a küzdelmek túlnyomó részt a rendészeti szervek látóköreit elkerülve nem a városokban, hanem erdők szélén, mezőkön, sok esetben magánterületeken történnek meg.

Az ustawka a szurkolói körökön belül, egymással előre egyeztetett úgynevezett „*fair boks*”-ot jelent, amikor az érintett felek (értsd: szurkolói csoportok) fegyverek nélkül, egyenlő létszámban, közösen elfogadott szabályok szerint, egy félreeső helyen tudják egymással tisztázni a nézeteltéréseket, esetleg csak megmérkőznek egymással, hogy kiderüljön, ki is a jobb, az erősebb. Huligánok vagy egyszerű fanatikus drukkerok (értsd: ultrák) művelik, egyszerűen olyan

személyek, akik rajonganak a csapatukért vagy csak „egyszerű testmozgásra” vágnak. Bár ebben az esetben is vannak sérülések (fogvédő és bandázs használata engedélyezett), de az ultrák gondolatvilágában itt nem igazi harcról beszélünk, hanem egyfajta sajátos és igen durva edzésről. Az ustawka szláv országokból (Lengyelország, Oroszország) ered, ahol annak komoly hagyományai vannak és gyakran 100-100 fős csapatok mérik össze erejüket, de nem ritkák az 50-50, vagy a 25-25 fős verekedések sem. Érdekességként jegyezzük meg, hogy az interneten az ustawka hazai eseményeiről fényképekkel illusztrált, a résztvevő csapatokat nevesítő, és azok létszámát megjelenítő honlap működik. (Anonymus, 2015)

Az ustawka számos törvényi tényállást kimerítő megvalósítása és annak társadalomra veszélyessége vitán felül álló dolog, amellyel a futballhuliganizmus kérdéskörének komplexitását, annak a sportlétesítmények fizikai helyszínén túlmutató, a rendészeti szervek felkészültségét kijátszani próbáló realitását kívántuk szemléltetni.

Magánbiztonság és sorthuliganizmus

A rendszerváltást követő évtizedekben monopolhelyzetét veszített rendőrség identitásválása során a rendészet, mint állami monopólium paradigma meghaladottá válásával egyidejűleg, a rendfenntartás szükségszerű pluralizálódásának lehetünk tanúi, ami egyet jelent a magánbiztonság és a polgári rendfenntartás előtérbe kerülésével, az állami rendészet egyeduralmának megtörésével. (Kerecsi és Nagy, 2017: 275) A szabad piacgazdaság, a magántulajdon rendszerváltást követő előretörése és elképesztő ütemben növekvő védelmi igénye, szükségszerűen hívta létre az üzleti alapon működő magánbiztonsági vállalkozásokat. A közbiztonságot kiegészítő tevékenységű magánbiztonsági szolgáltatók – szakmai és üzleti tapasztalataik növekedésével – pedig egyre meghatározóbb jelentőséggel bírnak az érték és vagyonvédelem valamennyi területén, melyek kiszámítható működésének egyik alapeleme, a professzionális magánbiztonsági szakemberek rendelkezésre állása. Érdekességként jegyezzük meg, hogy Magyarország, már 2008-ban azon tíz európai állam közé tartozott, melyekben a piaci nyitás következtében nagyobb létszámban voltak jelen a magánbiztonsági szolgáltatók, mint az állami biztonsági szerveké. (Tóth J., 2017) 2020-ban a hazai magánbiztonsági vállalkozások száma 6461, míg a kiadott személy és vagyonőri igazolványok³¹² száma 96 008 darab volt. (ORFK, 2020.12.31; Christián és Lippai, 2021: 18)

A hatályos bűnmegelőzési stratégiánkban megfogalmazottak szerint „*A közbiztonság a társadalom életminőségének a része, olyan kollektív értékkel bíró termék, amelynek kialakítása és megőrzése közös ügy*”. (1744/2013. (X.17) Korm. határozat 2.2 pont) A közrend, közbiztonság fenntartása pedig alapvetően a rendőrség feladata (Magyarország Alaptörvénye 46. cikk (1) bek.) azé a szervezeté, amely már nem minden szegmensében birtokolja a biztonságot veszélyeztető valamennyi jogsértő magatartás elhárításához, megakadályozásához szükséges erőt, eszközt vagy infrastruktúrát. Kijelenthető, hogy a rendőrség – bár meghatározó szerepet tölt be, de – csak az egyik eleme a biztonságnak, mint szolgáltatásnak, melyben egyre erősödő, hatékony és professzionális jelenléttel kap teret a komplementer rendészeti szereplők, törvényalkotó által szabályozott közbiztonság erősítő tevékenysége. Napjaink valóságának magától értetődő és a közgondolkodásban is megjelenő elemévé vált, hogy a rendészeti feladatok egy részét – a rendőrség jogosítványait nem csorbítva, annak tevékenységét kiegészítve – át kell engedni a civil szféra szereplőknek, tehát a közbiztonságról és annak védelméről beszélve többé már nem kerülhető meg a civil elem részvétele sem. (Galántai, é.n: 14)

A magánbiztonsági szolgáltatók, vállalkozások rendezvénybiztosítási tevékenységi körének folyamatos bővülésével a személy és vagyonőrök ma már nem csak a rendezvény – sok esetben

³¹² Vállalkozások (személy- és vagyonvédelmi, magánnyomozói, tervező-szerelő), igazolvánnyal rendelkezők (személy- és vagyonőr, magánnyomozó, vagyonvédelmi rendszert tervező-szerelő, vagyonvédelmi rendszert szerelő).

magántulajdonban lévő – helyszínére történő be- és kilépés jogszerűségét, az ott tartózkodás szabályainak betartását ellenőrizhetik, hanem tevékeny részesévé váltak a rendezvénybiztosítás megannyi fázisának is. Így például részt vesznek a sportrendezvények kockázati besorolásának folyamatában, a szurkolói csoportok kísérésében, utaztatásában, sportrendezvényeket követően a szurkolók visszatartásában, nagy tömegeket vonzó zenei fesztiválok lebonyolításában stb.

Amennyiben egy sportrendezvény képzeletbeli lebonyolításáról és egy potenciális rendezvény bekövetkezéséről beszélünk, akkor hármas egységben érdemes gondolkodni, úgymint a megelőzés, a reagálás és az eljárás. Ha pedig elképzelünk egy időszínt és azon egy „x”-et, ami a sportrendezvényen történő rendbontást jelöli, akkor logikusan szétválaszthatók az egyes rendfenntartói szerepek. Az „x” előtti időszakban beszélhetünk megelőzésről, amiért a szolgáltatás nyújtás keretein belül, polgárjogi szerződés alapján megbízott magánbiztonsági cég szakemberei felelnek. Az „x” után pedig egyértelmű létjogosultsága van a reagálásnak és az eljárásnak, amelyek – részben a magánbiztonsági szolgáltatók, de – jellemzően az állami rendészeti szervek, leginkább a rendőrség hatás- és feladatkörébe sorolt feladatok.

A professzionálisan működő, a prevencióra kiemelt hangsúlyt helyező magánbiztonsági szolgáltatók jelentős mértékben járulhatnak hozzá az állami rendészeti szervek további tehermentesítéséhez, a nemzetgazdasági szempontból is gazdaságosabb, költséghatékonyabb, a magánbiztonsági és önkormányzati szektorral kooperáló, erőforrásaival hatékonyan gazdálkodó rendőri működéshez. A biztonság mindig is elsődleges szempont. (Czenczer, 2009) A biztonság megteremtésére irányuló tevékenység racionalizálásával pedig számos állami rendészeti feladat részben vagy egészben átadásra kerülhet az egyes nem állami szereplők számára, ami hazánk nemzetgazdasága számára milliárdos nagyságrendű éves költségvetési megtakarítást eredményezhet.

Itt fontos megjegyezni, hogy „a sportigazgatásnak egy sajátos része a sportrendészet. Ez a szűkebben értelmezhető terület szakrendészetként egyértelműen definiálható, jogszabályok sora rendezi mindazt, ami a sportrendészethez kötődik kiegészítve a szakszövetségi szabályozásokkal, amelyek a sportrendészeti nyilvántartás vezetése és a sportrendezvények biztosítása során is iránymutatásul szolgálnak.” (Tóth N.Á., 2018)

Egykor rendőr és futballhuligán, jelenleg magánbiztonsági szakember. Interjú egy volt vezérszurkolóval

Tanulmányunkban egyértelműen bizonyítottuk a futballhuliganizmus kérdéskörének rendkívüli komplexitását, amelynek alapvető ismerete elengedhetetlenül fontos a rendezvények biztosításában résztvevő biztonsági személyzet számára. Az ultrák zárt világa azonban nehezen, vagy egyáltalán nem enged be a köreibe idegent, annak működése sokak számára tabunak számít. Ezért különösen izgalmas és értékes, a neve elhallgatását kérő egykori rendőrrel készített interjú,³¹³ aki hivatásos pályafutása alatt a hírhedt újpesti Viola Kaos (Anonymus, é.n.) szurkolói csoport vezérszurkolója volt, jelenleg pedig magánbiztonsági szakemberként tevékenykedik.

Az interjú során arra kerestünk választ, hogy egy ilyen egyedülálló életúttal és tapasztalattal rendelkező személy hogyan vélekedik a futballhuliganizmusról, a honi sportlétesítmények biztonságáról illetőleg a magánbiztonsági szolgáltatók egyre intenzívebb, a rendészeti szerveket tehermentesítő szerepvállalásáról.

Interjúalanyunk Újpest szurkolónak vallja magát, aki már egészen kiskorától kezdve egy olyan légkörben él, aminek eredményeképpen ő is ennek a csapatnak szurkol. A nagypapája rendőr volt és régen az Újpest a Belügyminisztérium csapata volt. Ezáltal ő sem lehetett más szurkoló, ugyanis gyermekkorában mindig kivitték a meccsre, ahol szépen lassan megismerkedett a

³¹³ Az interjúalany a tanulmány egyik szerzőjének egykori munkatársa, akivel számos kiemelt minősítésű futballmérkőzés rendőri biztosításában, a szurkolói csoportok kísérésében közösen vettek részt.

lelátóval. Tízéves korában a szüleivel Újpestre költözött, ami szintén hatással volt a szurkolói „karrierére”, ugyanis ez egy plusz kötődési pontot jelentett a kerülethez, a csapathoz. Ez az időszak egy elég nagy fordulatot jelentett az életében. Kiskorában egy eléggé elkényeztetett, nyámnyila gyerek volt, aztán az évek és a behatások szépen lassan megváltoztatták. Tizenhárom éves volt, amikor először ment egyedül meccsre. Ekkor kezdett el versenyszerűen birkózni az Újpest csapatában, ami több mint 10 évig tartott. Az általános iskola után itt végezte el a középiskolát is, amikor pályaválasztás elé került. Vitte tovább a nagyapai hivatását és így lett az, hogy 19-20 éves korában vezérszurkoló és rendőr volt egyben. Harminckilenc éves volt, amikor leszerelt a rendőrség állományából és ekkor már más volt az életfelfogása és a szemléletmódja. Elkezdett dolgozni a magánbiztonság területén, ami nem volt idegen számára, hiszen a rendőrség mellett dolgozott szórakozóhelyeken, biztonsági emberként is, ahol hasonló sérüléseket szerzett, mint a meccseken. Szúrták meg késsel, törtek szét a fején pezsgősüveget, a kezeit körülbelül ötször műtötték meg, szóval ilyesféle élményekből sokat szerzett az évek alatt a lelátón, az utcákon és a munkahelyen egyaránt. A mai napig foglalkozik még szórakozóhelyek biztonságával, meccsbiztosításokkal, vagyoni feladatok ellátásával, illetve van egy biztonsági cége is, ahonnan részesedést kap. Jelenleg negyvenéves.

Mint szurkoló vett részt rendbontásokban, balhékban, még akkor is, amikor még rendőr volt, amit persze erkölcsi és jogi szempontból nem igazán lehet megmagyarázni. Az érdekes az egészben, hogy minden balháját megúszta. Természetesen volt olyan, hogy elkapták, ő pedig megmutatta az igazolványát, aztán elengedték.

Vezérszurkoló úgy lett, hogy minden mérkőzésen ott volt és szépen lassan megismerték a szurkolók, viszont van egy történet, ami után igazán berobbant a köztudatba. Ez egy 1996-ban megrendezett Vasas-Székesfehérvár meccsen történt, ahol a vendégcsapat szurkolói nekik, az újpestieknek üzengettek. Ekkor elmentek nagyjából harmincan a Fáy utcába és egy parkolóban estek egymásnak, ahol egy nagy vascsővel fejbe is ütötték, aminek következtében szétrepedt a feje. Ezt megelőzően egyedül beugrott az ellenfél szurkolói közé és kettő srácot leütött. Csodával határos módon nem szenvedett maradandó sérüléseket aznap. Kissé vakmerő volt akkoriban, mert már a szteroidokkal megismerkedve túltengett benne a tesztoszteron. Amikor szétszéledtek, akkor hátulról elkapta egy nagydarab motorosrendőr. Nem tudott hirtelen megszólalni sem, felmutatta gyorsan az igazolványát és elengedték. Ezek után figyelt fel rá a „Szőke” becenévre hallgató híres vezérszurkoló. Járt velük továbbra is meccsekre, valamint részt vett a balhékban is. Majd egyszer csak a Szőke letöltendő börtönbüntetést kapott Baracsán, így kellett valaki a helyére. Ő lett volna kikiáltva az első számú vezérszurkolónak, viszont ez hivatalosan nem történhetett meg, hiszen rendőr volt. Így ki lett nevezve egy srác, de Ő igazgatta a csoportot egy másik szurkoló barátjával, aki szintén rendőr volt.

Az Újpest iránti rajongás átítatta az egész életét. A játékosok ott kaptak lakást, ahol Ő is lakott, megismerte őket, majd a barátai lettek. Együtt jártak szórakozni is. Ismerte az egész csapatot és az egész csapat is ismerte Őt. Ezer szálon kötődött az Újpesthez, így a mindennapjaiban mindenhol jelen volt a rajongás valamilyen szinten.

Szerinte a futballhuliganizmus az, amikor valaki valamilyen erőszakos cselekményt követ el a meccsen vagy a meccsre/meccsről hazafelé tartva. A lényeg, hogy a mérkőzés hevében tegye ezt, akkor már annak számít. Ide tartozik például a rongálás, garázdaság, testi sértés, tiltott pirotechnikai eszköz használata.

A lelátón léteznek huliganok, ultrák, sima szurkolók, illetve olyanok is, akik családdal jönnek és nem szurkolnak. Fiatalabb korában futballhuligan volt és vezérszurkoló. A szurkolók már egymásra ránézve tudják, hogy ki hova tartozik, bár ezt szerinte külső szemmel nehezebb átlátni. Aki családdal jön ki az nem fog balhézni. Aki jellegzetesen a csapat színét vagy mezét viseli magán az huligánkodhat, de ez elég furán jön ki. Olyan, mintha eldobnád a személyigazolványodat egy rablásnál. Ha lila-fehér mezben valaki verekedésbe, rendbontásba

keveredik, akkor egyértelmű, hogy újpesti volt az elkövető. A huligánok általában fekete, kapucnis, jellegtelen ruhákat viselnek, hogy ne legyenek beazonosíthatók. Ha kicsit jobban ért az ember ehhez, akkor így is felismerheti, hogy ki hova tartozik. Általában ezeken a fekete ruhákon kicsiben megtalálható valamilyen egyedi jelzés, ami elárulja a klubszimpatiát. Lehet ez például a kerület száma, a csapat nevének rövidítése. Vannak kimondottan szurkolói márkák is egyébként, így sokszor ismeretlenül, az utcán is felismerhetjük, hogy az adott illető szurkoló vagy esetleg futballhuligán.

A hazai futballhuliganizmus régen más volt teljesen. Érdemes megvizsgálni, hogy hogyan is indult el először itthon a futballhuliganizmus, mert ezt nagyon kevesen tudják. Régen a Népstadionban kezdődött el egy szokás, ami alapján az akkori Újpest szurkolók – a „Tejgyár” becenévre hallgató vezérszurkolóval az élen – járták a mellékhelyiségeket és kérdezték az embereket, hogy ki szurkol a Ferencváros csapatának. Aki nekik szurkolt, azt leütötték. Egy idő után a fradisták is szervezettebben kezdtek működni ennek hatására, aztán szépen lassan kialakult itthon is a futballhuliganizmus. Viszont az, ami a 2000-es évek előtt kialakult már nem igazán található meg a jelenkorban. Ennek sok oka van. Az egyik az, hogy nincsen színvonalas futball, aminek hatására kevesebb ember látogatja a meccseket, így kevesebb lesz a futballhuligán is. Aztán ott van a rendkívül szigorú szabályozás, stadionbiztonsági elemek, illetve szigorú fellépések. Ezekből sok összetevő megvolt a kilencvenes években is, de mégis sokkal egyszerűbb volt megúszni a jogsértések elkövetése miatt kiszabható büntetéseket. Hozzáteszi, ha Magyarországon megint jó lenne a futball, valamint ismét lennének olyan kaliberű focisták, mint régen, akkor újra megtelnének a stadionok és a nagy számok törvénye alapján több veszélyesebb ember is megtalálható lenne a lelátón.

A többi nemzethez képest a hazai futballhuliganizmus átlagosnak mondható, ha lehet így fogalmazni. Sok ország van, ahol ez nagyobb problémát jelent, de természetesen vannak olyanok is, ahol kevésbé van jelen a huliganizmus. Nekik régen az angol és az olasz szurkolók voltak a követendő példák, hiszen ők voltak a legkeményebbek. Jártak ki pár szurkolótársával a Fiorentina meccsre is. Ma pedig leginkább az orosz és a lengyel futballhuliganizmus a legdurvább. Szervezetten járnak edzeni, fizikálisan készülnek fel a meccsre, a verekedésekre, valamint nem igazán fogyasztanak alkoholt sem, hogy tiszta fejjel tudjanak gondolkodni. A különböző nemzetek szurkolóinak erőviszonyait viszont nagyon jól tükrözi a 2016-os labdarúgó-Európa-bajnokság, amit Franciaországban rendeztek meg. Rengeteg balhé volt ahhoz képest, hogy a rendvédelmi szervek nagyon próbáltak felkészülni. Az angolok és az oroszok sokszor csaptak össze nagyon és még napestig lehetne sorolni az összetűzéseket. De a magyarokat megközelíteni nem igazán mertte senki, mert nagyon sokan voltak és nagyon szervezetten működtek. Összeállt egy hatalmas „keménymag” a különböző csapatok szurkolótáborából, hogy együtt képviseljék az országukat. Ilyen nem sok nemzetnél fordul elő. Az ott lévő magyar szurkolói csoportunk kész volt összemérni erejüket más nemzetek szurkolóival, de nem találtak partnerre.

Kocsma helyett edzőterem, hangzik az új szláv felfogás. Az angol futballhuliganizmusban például nagy szerepet játszik az alkohol, ők isznak meccs előtt, közben és utána is. A szláv népek közül néhányan felismerték ennek a negatív oldalát és így jött létre egy másik irány. Volt itthon is hasonló. Például amikor nagyobb rangadó jött, akkor nem ittak alkoholt, hogy jobban tudjanak verekedni, illetve ne csináljanak feleslegesen örültségeket. Ha valaki ivott ilyenkor, azt ki is rekesztették maguk közül. Már akkor látták, hogy ez a szemlélet vezethet valahova. Vezetett is, mert a lengyeleknél és az oroszoknál működik.

A stadionokban bekövetkező rendbontásokról, jogellenes cselekményekről elmondható hogy manapság inkább a székek letörésére és dobálására, valamint a tiltott pirotechnikai eszközök használatára korlátozódnak a rendbontások. Régebben voltak komolyabb dolgok is. Például volt olyan, hogy éjjel beosontak a Ferencváros csapatának a stadionjába és ott gyújtogattak. Az is előfordult, hogy a lelátón verekedtek egymással.

A szurkolók és a biztonsági szabályok betartásáról annyit, hogy a biztonsági szolgálatban általában vannak haverjai a szurkolóknak, ami nagyban megkönnyíti a tiltott eszközök bejutását. Volt olyan, hogy Ferencváros-Újpest meccset biztosított, amikor a vendégszektor oldalán segített zászlóba becsavarva egy-két pirotechnikai eszközt becsempészni az újpestieknek, ha megkérték rá a barátai. De azzal is tisztában van, hogy a Fradi Security néha beengedte a görögtüzeket, füstöket a Ferencváros szurkolóinak. Ugyanakkor azzal kapcsolatban, hogy a játékosok segédkeznek-e esetleg a szurkolóknak a biztonsági szabályok kijátszásában, elmondta, hogy fiatal korában talán még volt ilyen is, de ma már egészen biztosan nincs. Nincsenek már olyan barátságok, kötődések a szurkolók és a játékosok között.

Az ustawka egy itthon is létező jelenség, előre lebeszélte verekedés. Az Újpestnek is volt nemrégiben egy, a Ferencváros ellen, ami még nem jelent meg hivatalosan sehol. Itt fiatal újpestiek csaptak össze idősebb, tapasztaltabb fradistákkal, ami ferencvárosi győzelemmel zárult, de tartott körülbelül 3-4 percig, ami nagyon sok időnek számít, ugyanis általában 1-2 perc alatt vége szokott lenni. A leszerzése történhet személyesen vagy telefonon is, amikor meghatározzák, hogy hányan vehetnek részt rajta, milyen korosztály mehet, és hogy amatőrökből vagy esetleg sportolókból álljanak-e a csapatok. Mindig vannak felügyelők, akik a szabályokra figyelnek és általában ütőkesztyű, fogvédő mindenkin van. Eszköz általában nincs, kivéve, ha előre leegyeztették, de ez nem jellemző. A szabályok közé tartozik, hogy ha harcképtelenné tetted a neked jutó ellenfélt, akkor mehetsz tovább segíteni egy társadnak. Tehát lehetséges az, hogy egy idő után akár többen ütnek egy embert, ami kívülről picit rosszul nézhet ki. Véleménye szerint ez egy jó dolog abban az esetben, ha normálisan, tisztességesen van megszervezve és lebonyolítva. Jelenleg hazánkban a szurkolók közötti verekedések inkább ilyen formában jelennek meg, már nem a sportlétesítményekben vagy a közterületeken. Tehát elmondható, hogy a szóban forgó jelenség elterjedése is közreműködött abban, hogy a szurkolói jogsértések már ne a stadionokban vagy azok környékén jelenjenek meg.

A hazai mérkőzések biztosításáról elmondta, hogy azok egyre magasabb színvonalúak, és fontos kiemelni, hogy aki családdal, pici gyerekekkel megy mérkőzésre és nem megy be a szurkolótábor közepébe, az biztos, hogy el fogja kerülni a balhét. Ez régen is így volt, most is így van. Tehát alapvetően biztonságosak ezek a meccsek, hiszen aki nem akar összetűzésekbe keveredni az ellenfél szurkolóival vagy a biztonság megteremtéséért felelős személyekkel, az el tudja ezt kerülni.

Más országokkal összehasonlítva a stadionbiztonságot, illetve a futballhuliganizmus elleni harcot, a szabályok talán Angliában a legszigorúbbak, ott nem is véletlenül haldoklik a futballhuliganizmus, mert igen súlyos büntetéseket lehet kapni egy kisebb rendbontásért is. Továbbá Olaszországban is lényegesen szigorúbbak a szabályok, mint régen, de minden rendszer kijátszható. Ha ősi ellenségek, például a Juventus és a Liverpool csapatai kerülnének össze, akkor biztosan lenne balhé, teljesen mindegy, hogy milyen következményekkel jár a rendbontás. Gyengébb stadionbiztonság és szabályok terén Franciaországot emeli ki. Szemléltető példaként megemlíti egy történetet, 2016-ban a Franciaországban rendezett Európa-bajnokságon beharangozták a terrorizmus által indokolt magas készültséget, viszont voltak kint haverjai, akiknek nem volt jegyük, mégis minden gond nélkül besétáltak a stadionba.

Amennyiben egy klubnak saját biztonsági cége van az akár még egy jól működő elképzelés is lehet, hiszen először is hatalmas előny az, hogy például Őt is majdnem minden szurkoló ismeri még a mostani generációból is. Ennek köszönhetően szót tud érteni velük, illetve ismeri a huligán életmód, viselkedés minden apró részletét. A meccseken dolgozó biztonsági emberek többsége belőlük, régi huligánokból tevődik össze. Értik, érzik, tudják, hogy mikor mi a probléma. Szokta mondani nekik, hogy ne vigyék be a nemi szervüknél se a füstbombát és ne balhézzanak, mert ha megcsinálják akkor másnap este meg fogják keresni őket és különböző nem túl kellemes élményekben lesz részük. Ez már önmagában egy nagyon jó prevenció dolog. Megkérlik őket, hogy mit tegyenek, vagy ne tegyenek. Elsősorban szavakkal próbálják meg elérni

a célt. A sok kamera Őket is és a szurkolókat is visszatartja valamilyen szinten a tettlegességtől, ugyanis a többségnek nem hiányzik egy rendőrségi ügy, illetve a bajba kerülés. Nem csak Ő, ennyi idősen lép fel normálisan a szurkolókkal szemben, hanem a fiatalabb kollégái is, pedig ők inkább hajlamosak meggondolatlanságból erőszakosak lenni. Huszonévesen Neki is hamar eljárt a keze, elég volt, ha valaki csak rosszul nézett és leütötte.

Arra a kérdésre, hogy a magánbiztonság képes-e a rendbontások hatékony megelőzésére, megállítására, kezelésére a stadionokon belül, elmondta, hogy a rendőrség, mint eljáró szerv elengedhetetlen, de azt el tudja képzelni, hogy bizonyos meccseken nincsenek bent a rendőrök. Ettől függetlenül lesznek balhék, verekedések, rendbontások, amelyekről – még ha hatékonyan is kezeli azokat a biztonsági személyzet –, akkor is kizárhatatlan a rendőrség, mert nekik kell eljárniuk a későbbiekben a jogsértőkkel szemben. Vannak olyan kockázatú meccsek, ahol a rendőrség reagáló ereje is elengedhetetlen. Ilyen esetben megoldás lehet az, hogy a biztonsági személyek többségben vannak és a rendőrök csak komolyabb tömegoszlatási feladatokat igénylő cselekmények esetén lépnek közbe. Természetesen ilyen helyzetben csak jól képzett, magas színvonalú munkát teljesíteni tudó biztonsági személyek munkája jöhet szóba, akik ismertek szurkolói körökben, rálátnak a szurkolói dolgokra és ismerik ezt a szubkultúrát.

Véleménye szerint a futballhuligánok kezelhetők, rájuk is egyértelműen lehet hatni. Viszont az elején ki kell figyelni, hogy kik milyen állapotban vannak egy csoporton belül, és ha gond van ki az, akivel tudnak beszélni. Általában a központi személyeket keresik, akik tudnak hatni a saját társaságukra. A Fradi Securty régebbi vezetője próbálta ezt a szemléletmódot követni, hogy minden csapat szurkolótáborából legyen egy kontaktszemély, akivel bármilyen probléma esetén lehet kommunikálni és megoldani a helyzetet.

A futballhuliganizmus jelen van ma hazánkban, igaz, ha nem is olyan, mint régen, de akkor is van. Időközönként vannak rendbontások, ustawkák, valamint léteznek fiatal szurkolói csoportok, akik mindig fenntartják ezt a szubkultúrát. Az aktualitásokat figyelve, a fradisták nagyon össze lesznek kovácsolódva most, a Bajnokok Ligája főtáblájára való bekerülés miatt. Így is sok szurkolójuk van és rengetegen járnak mérkőzésekre is, de ezek után nagyobb érdeklődés övezheti majd a Ferencváros csapatát, ennek következtében több futballhuligán is megtalálható lesz az említett csapat mérkőzésein.

A meccsek előtti biztosítási szempontú megbeszélések általában a területileg illetékes rendőrkapitányságokon vannak, ahol képviseltetik magukat a rendőrök, illetve a biztonsági cégek emberei. Itt a különböző kockázatokat, mozzanatokat, intézkedéseket, utasításokat beszélük át a jelenlevők. Amikor ez véget ér, akkor a résztvevők kommunikálni és egyeztetni kezdenek a szurkolókkal, ami pedig egy nagyon lényeges szempont a futballhuliganizmus visszaszorításának kezelésében.

Véleménye szerint a Magyar Labdarúgó Szövetség nem igazán kezeli jól ezt a helyzetet. Az nem segít, hogy súlyos büntetésekkel sújtják a klubokat azért, mert elhangzik pár rasszista töltetű kiabálás a meccseken. Ennek megakadályozása akár itthon, akár külföldön szinte lehetetlen küldetés, és az igazi probléma talán nem is ez, hanem sokkal inkább azok a huligánok, akik embereket ütnek le már a metrón, a stadion felé utazva. Szerinte máshogy kellene hozzáállni a szurkolókhöz. Ha nem bűnözőként kezelnének minden meccsre járó szurkolót, hanem partnerként tekintene rájuk a szövetség, akkor az sokat segítené. Ezen túl a technika fejlődése sokat segít a futballhuliganizmus visszaszorításában, de nem szabad elfelejteni, hogy ezekhez a fejlődésekhez felzárkóznak a bűnelkövetők. Ők is fejlődnek.

Interjú alanyunkat semmi sem kötelezte a beszélgetésre, abban szabad akaratából vett részt, így nem áll okunkban azt feltételezni, hogy az általa elmondottak valótlanúságot tartalmaznának, vagy valamely hátsó szándék, érdek által lennének motiváltak. Az interjú során megismerhettünk egy embert, aki meglepő őszinteséggel beszélt rendőri és vezérszurkolói múltjáról, jelenlegi magánbiztonsági munkavégzéséről. Elmondta mit jelent számára a rajongás, és hogy mit gondol

a futballhuliganizmus múltjáról, jelenéről és jövőjéről, melynek alapján számos megállapítást tettünk.

A futballhuliganizmus a 2000-es évek előtt jelentősebb problémaként volt jelen, mint napjainkban, melynek okai a gyengébb színvonalú futballban, a szigorodó szabályzásban, a rendészeti szervek határozott fellépésében, valamint az egyre fejlettebb stadionbiztonsági elemek megjelenésében keresendők. Részben ennek hatására, a stadionok vagy azok környékén történő rendbontások helyett a huligánok inkább *ustawka* formájában mérik össze erejüket.

Napjaink valósága, hogy a rendezvény biztosítását ellátók között egyre nagyobb számban vannak jelen volt futballhuligánok, szurkolók, akik tevékenységének a rendezvény biztonságra gyakorolt és a rendészeti szerveket tehermentesítő hatása megkérdőjelezhetetlen. Azonban itt kell megemlítenünk a magánbiztonsági szolgáltatók tevékenysége feletti hatósági jogkör gyakorlásának elemeit, melyek megfelelő mederben tarthatják a klubok biztonsági szolgálatainak jogszerű tevékenységét.

Korszerű stadionjaink kiemelkedő minőségű biztonságtechnikai rendszerei, a professzionális felkészültségű magánbiztonsági szolgáltatók és a rendőrség együttműködése megfelelő alapot biztosít a sportrendezvények biztonságos lebonyolításához, melynek további fejlesztési irányai a szurkolói csoportokkal való kommunikáció fejlesztésében, az innovatív módszerekre történő nyitottságban rejlenek.

Összegzés

A futballhuliganizmus olyan társadalmi és sportbiztonsági probléma, amely évszázadok óta jelen van világunkban, és vélhetően, amíg a futball létezik, számolnunk is kell vele. A futballhuligánok bár a társadalmunk „*termékei*”, mégis zárt közösséget, speciálisan strukturált szabályrendszerű szubkultúrát alkotnak, amely működésének mélyreható ismerete elengedhetetlenül szükséges sportrendezvényeink biztonságának fenntartása érdekében. Nem is olyan régen még úgy fogalmaztunk volna, hogy harc a futballhuliganizmus ellen, míg napjainkra inkább a folyamatok megértésére, a kommunikációra és az együttműködésre, az innovatív megoldásokra való nyitottságra helyeződik a hangsúly. Ugyanakkor van igény a közösségben való élmények megélésére is. (Czenczer, 2019)

Tanulmányunkban egy merőben új és rendkívül izgalmas szemüvegen, egy jelenleg a magánbiztonsági szektorban tevékenykedő, egykori rendőr és futballhuligán vezérszurkolóval készített interjúkn keresztül, valamint hazai és külföldi példák bemutatásával, a futballhuliganizmus elméleti és gyakorlati szemléletű elemzésével vizsgáltuk annak hátterét, és vontunk le következtetéseket.

Irodalomjegyzék

- [1] 1744/2013. (X.17) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013–2023). 2.2. pont. A bűnmegelőzés elvi háttere.
- [2] 2004. évi I. törvény a sportról, bevezető.
- [3] Anonymus. (2015.10.12.). *Ustawka* Magyarországon. Hungarian Ultras. <https://hungaryultras.blogspot.com/2015/10/ustawka-magyarorszagon.html>
- [4] Anonymus. (é.n.) Újpest mindenek felett! <http://ujpestmindenekfelett.hupont.hu/6/az-ujpest-szurkoloi-es-azok-csoportjai>
- [5] Christián L., & Lippai Zs. (2021). Kakukktojás vagy új rendészeti alappillér? In Csaba, Z., & Zsámbokiné Ficskovszky Á. (szerk.) „Tehetség, szorgalom, hivatás” Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat. <https://doi.org/10.37372/mrttvpt.2021.1.1>

- [6] Czenczer O. (2019). Az alapvető jogok biztosának a Nemzeti Megelőző Mechanizmus keretében végzett vizsgálatai egy bv-s szemével - különös tekintettel a fiatalkorúak szabadságvesztés büntetési intézeteiben végzett vizsgálatokra. *Miskolci Jogi Szemle* 14(2 különszám) 135-146.
- [7] Czenczer, O. (2009). Külföldi minták - honi tennivalók a fiatalkorúak büntetés-végrehajtásában. *Börtönügyi Szemle* 28(1) 1-10.
- [8] Dialóg Campus. (2019). Sporthuliganizmus. In *Rendészettudományi Szaklexikon*. (pp. 209-210).
- [9] Freyer T. (2004). A rendvédelmi erők harca a futball-huliganizmus ellen Magyarországon. [Doktori értekezés] Semmelweis Egyetem, Testnevelési és Sporttudományi Kar.
- [10] Futballhuliganizmus Elleni Szakértői Bizottság (2003). jelentése a rendbontások visszaszorítása és megelőzése érdekében szükséges tennivalókról. (4/28-1/2003.) <https://regi.hirkozpont.magyarorszag.hu/srv/letolt?id=951850&lang=hu>
- [11] Galántai B. (é.n.) A magánbiztonsági szolgáltatás közbiztonsági aspektusairól. In Publikációk, szakdolgozatok. Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara. https://szakmaikamara.hu/files/images/Orszagos/Szakmai_Kollegium/A_maganb_szolg_kozb_aspektusai.pdf
- [12] K@rcsi. (2009.03.31.) 1990.III.10. Vác – Ferencváros 1:0. Tempó Fradi. Klubtörténet és statisztikai portál. <http://www.tempofradi.hu/1990iii10-vac-ferencvaros-10>
- [13] Kerezsi K., & Nagy V. (2017). A rendészettudomány kritikai megközelítése. In Boda J. et al. (szerk.): Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére. Dialóg Campus.
- [14] Kiss A. (2016.01.01.) Elszabadult érzelmek vagy tudatos agresszió? – A futballhuliganizmus pszichológiája I. rész. <https://mindsetpszichologia.hu/elszabadult-erzelmek-vagy-tudatos-agresszio-a-futballhuliganizmus-pszichologiaja-i-resz>
- [15] Kőváry, A. (2019. április 15). A nap, amikor vérben született meg az újkori angoli foci. <https://www.origo.hu/sport/futball/20190415-shaffield-stadionkatasztrofa-harminc-eves-evfordulo.html>
- [16] Le Bon, G. (1913). A tömegek lélektana. 1895. Ford.: Dr. Balla Antal, Franklin Társulat.
- [17] Lippai Zs. (2021). Az elmosódó határvonalak margójára. *Szakmai Szemle* 19(1), 150-165.
- [18] Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) 46. cikk (1) bek.
- [19] Medieval Folk Football. <https://www.football-stadiums.co.uk/articles/folk-football/>
- [20] Nagy L. T. (2006). A futballhuliganizmus jellemzői és helyzete hazánkban. *Kriminológiai Tanulmányok* 43., 117-135.
- [21] ORFK. (2020.13.31.) Magánbiztonsági vállalkozások, illetve személy- és vagyonőri igazolvánnyal rendelkezők száma Magyarországon 2020.12.31-én. [adatbázis]
- [22] Roversi, A. (1991). Football Violence in Italy. *International Review for the Sociology of Sport* 26(4), 311-331. <https://doi.org/10.1177/101269029102600406>
- [23] Strauss Zs. (2003). A rendőrség szerepének változása a hazai futballbotrányok kapcsán. *Belügyi Szemle* 51(10), 58-72.
- [24] Szabó J. (2003). *Futballhuliganizmus*. PolgArt.
- [25] Szegedi P. (2010.12.12). Pálya a magasban, Game over. *Magyar Narancs* https://magyarnarancs.hu/egotripp/game_over-75162
- [26] The Taylor Report. (n.d.). Hillsborough Football Disaster. <http://www.contrast.org/hillsborough/history/taylor.shtm>
- [27] Tóth J. (2017). Közrendészeti magánbiztonság és magánrendészet közpénzből. *Belügyi Szemle* 65(5), 5-24. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.5.1>
- [28] Tóth N.Á. (2018). A sportrendészet helye és szerepe a sportigazgatás rendszerében. *Belügyi Szemle* 66(5), <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.5.7>
- [29] Tóth N.Á. (2019). *Sportrendészet a sportigazgatás rendszerében*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem.

